

Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου

Πλαίσιο προδιαγραφών

I. Δομή θεμάτων

Η διαδικασία εισαγωγής των μαθητών/τριών στην Α' Λυκείου προβλέπει τη δοκιμασία τους σε τρία θέματα Νεοελληνικής Γλώσσας, καθένα από τα οποία καλύπτει διαφορετική κατηγορία ερωτήσεων.

Κάθε θέμα αποτελείται από ένα κείμενο απλό ή πολλαπλό (βλέπε παρακάτω τα «Είδη κειμένων») που σχετίζεται με μια από τις θεματικές ενότητες οι οποίες προσεγγίζονται στο Γυμνάσιο (βλ. παρακάτω τις «θεματικές ενότητες») και μία ή δύο δραστηριότητες, που εμπίπτουν στην ίδια κατηγορία. Οι κατηγορίες δραστηριοτήτων είναι τρεις, από τις οποίες δύο αφορούν στην κατανόηση κειμένου (πρώτο επίπεδο κατανόησης και δεύτερο επίπεδο κατανόησης) και μία αφορά στην παραγωγή λόγου (βλέπε αναλυτικότερα στη συνέχεια).

II. Βαθμολόγηση θεμάτων

Κάθε θέμα, σε όποια από τις παραπάνω κατηγορίες και αν ανήκει, βαθμολογείται με 20 βαθμούς. την εσωτερική κατανομή των βαθμών κάθε θέματος δεν υπάρχει περιορισμός. Είναι δυνατόν οι δύο δραστηριότητες κάθε θέματος να βαθμολογούνται με τον ίδιο τρόπο (με 10 βαθμούς η καθεμία) ή με διαφορετικό (π.χ. 12 και 8 βαθμοί, 15 και 5 κτλ.).

III. Θεματικές ενότητες των κειμένων προς κατανόηση και παραγωγή

Οι προτεινόμενες θεματικές ενότητες αντλούνται από τα σχολικά εγχειρίδια και των τριών τάξεων του Γυμνασίου και είναι οι εξής:

- Σχολείο
- Φυσικό περιβάλλον
- Ταξίδια- περιηγήσεις. Γνωριμία με τον τόπο μου-άλλους τόπους και πολιτισμούς
- Ελλάδα και Ευρώπη
- Γλώσσα και γλωσσομάθεια
- Δημιουργικές δραστηριότητες
- Θέατρο- κινηματογράφος
- ΜΜΕ και διαδίκτυο (ενημέρωση, γνώση, ψυχαγωγία, δυνατότητες και προβλήματα)
- Το βιβλίο και ο κόσμος της γνώσης
- Οικογένεια
- Εφηβεία
- Φιλία
- Εργασία και Επάγγελμα

- Αθλητισμός
- Διατροφή και υγεία
- Διάστημα
- Σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα
- Ρατσισμός
- Ειρήνη-πόλεμος
- Οικουμενικές αξίες - ανθρώπινα δικαιώματα
- Τέχνη
- Το μέλλον (Επιστήμη- Τεχνολογία)

IV. Είδη κειμένων τα οποία θα δοθούν για κατανόηση

1. Σύντομο άρθρο γνώμης ή απόσπασμα μεγαλύτερου άρθρου
2. Σύντομη δημοσιογραφική ανταπόκριση (ρεπορτάζ)
3. Δελτίο τύπου
4. Συνέντευξη
5. Ενημερωτικό φυλλάδιο (ενός κοινωνικού φορέα, συλλόγου κτλ.)
6. Αφίσα (με στόχο τη διαφήμιση, την ευαισθητοποίηση σε κάποιο κοινωνικό θέμα, την κινητοποίηση στο πλαίσιο μιας εκστρατείας που οργανώνει κάποιος κοινωνικός φορέας, σύλλογος κτλ.)
7. Πρόσκληση (σε οικογενειακή γιορτή, πολιτιστική εκδήλωση, οικολογική δράση κτλ.)
8. Κριτική (βιβλίου, ταινίας, θεατρικής παράστασης κτλ.)
9. Ιστοσελίδα
10. Σχόλιο (σε ιστοσελίδα ή αλλού)
11. Επιστολή επίσημη ή ανεπίσημη
12. Μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου
13. Μήνυμα κινητού τηλεφώνου
14. Ημερολόγιο
15. Ομιλία
16. Απομνημονεύματα
17. Βιογραφικό σημείωμα
18. Ορισμός
19. Ποίημα ή στίχοι τραγουδιού
20. Σύντομο πεζογράφημα ή απόσπασμα πεζογραφήματος (διήγημα, παραμύθι κτλ.)
21. Ταξιδιωτική εντύπωση
22. Χρονογράφημα
23. Απόσπασμα θεατρικού έργου
24. Απλά νομικά κείμενα (διακηρύξεις Ο.Η.Ε., σύνταγμα κτλ.)
25. Οδηγίες χρήσης (μιας συσκευής, ενός λογισμικού, ενός φαρμάκου κτλ.)
26. Οδηγίες εκτέλεσης (συνταγή, συναρμολόγηση κάποιου επίπλου, μια συγκεκριμένη διαδρομή κτλ.)
27. Κανονισμοί λειτουργίας (σχολείων, αθλητικών χώρων, ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης κτλ.)

28. Αγγελία εφημερίδας
29. Εικαστικό έργο
30. Κόμικ ή γελοιογραφία
31. Φωτογραφία με ή χωρίς λεζάντα
32. Χάρτης
33. Εννοιολογικός χάρτης
34. Πίνακας
35. Γράφημα

V. Μορφές κειμένων

Τα παραπάνω κειμενικά είδη μπορούν να είναι συνεχή ή μη συνεχή, μονοτροπικά ή πολυτροπικά. Θα μπορούσε επίσης να χρησιμοποιηθεί συνδυασμός κειμένων τα οποία αποδίδουν νόημα στο πλαίσιο μίας περίπτωσης επικοινωνίας (πολλαπλό κείμενο).

VI. Έκταση συνεχών κειμένων

Έως διακόσιες πενήντα (250) λέξεις .

VII. Κατανόηση κειμένου: δύο κατηγορίες δραστηριοτήτων

Κατά την αξιολόγηση στην κατανόηση κειμένου, αναμένουμε από τους μαθητές να επιδείξουν ικανότητα στους παρακάτω τρεις τομείς:

A. Πρώτο επίπεδο κατανόησης

A.1. Εντοπισμός πληροφορίας / πληροφοριών

Οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν συγκεκριμένες πληροφορίες, όπως πρόσωπα, χώρο, χρόνο, σκηνικό, κοινωνικό πλαίσιο, περιοριζόμενοι αποκλειστικά στο κείμενο και στις πληροφορίες που περιέχονται σε αυτό.

A.2. Αδρομερής κατανόηση σε σχέση με το επικοινωνιακό πλαίσιο

Οι μαθητές καλούνται να συσχετίσουν μεταξύ τους τα δεδομένα του κειμένου, ώστε α. να αναγνωρίσουν τα βασικά δομικά στοιχεία του β. να διακρίνουν τις βασικές πληροφορίες από τις επουσιώδεις σε σχέση με τον πομπό, τον/τους δέκτη/ες και το βασικό μήνυμα του κειμένου και γ. να ορίσουν τον σκοπό για τον οποίο γράφτηκε καθώς και το κειμενικό είδος στο οποίο ανήκει.

B. Δεύτερο επίπεδο κατανόησης

B.1. Ερμηνεία του κειμένου

Οι μαθητές καλούνται α. να εμβαθύνουν στο κείμενο και να ερμηνεύσουν τα δεδομένα με βάση το πλαίσιο τους, κοινωνικό, ιστορικό, γεωγραφικό κτλ. β. να αντιληφθούν την οργάνωση των πληροφοριών μέσα σε αυτό και να κατανοήσουν τη μεταξύ τους συνοχή γ. να διακρίνουν από το κείμενο τις προθέσεις του συγγραφέα δ. να συσχετίσουν και να αντιπαραβάλουν τις πληροφορίες και ε. να προσδιορίσουν τις σχέσεις αιτίου-αιτιατού.

B.2. Κριτική κατανόηση

Οι μαθητές καλούνται να εξετάσουν το κείμενο με κριτική διάθεση υπό το πρίσμα εξωκειμενικών παραμέτρων, όπως οι προσωπικές γνώσεις και εμπειρίες του, ώστε να αξιολογήσουν ιδέες, πράξεις και χαρακτήρες, να εντοπίσουν αντιφάσεις, προκαταλήψεις και

στερεότυπα και να συγκρίνουν τα δεδομένα του κειμένου με τα δεδομένα άλλων κειμένων. Ως συνέπεια της επαφής τους με το κείμενο οι μαθητές καλούνται να εκφράσουν δικές του σκέψεις, συναισθήματα, ερμηνείες και αξιολογικές κρίσεις.

VIII. Δραστηριότητες κατανόησης κειμένου

Ως προς τη **μορφή**, οι δραστηριότητες μπορούν να είναι:

- α) Ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης, σύντομης ανάπτυξης)
- β) Κλειστού ή αντικειμενικού τύπου (πολλαπλής επιλογής, εναλλακτικής απάντησης, σωστού-λάθους, σύζευξης ή αντιστοίχισης)

Ως προς τον **τύπο**, οι δραστηριότητες μπορούν να είναι:

- εντοπισμός πληροφοριών του κειμένου (πρόσωπα, γεγονότα, καταστάσεις, συναισθήματα, χωροχρονικό πλαίσιο, κοινωνικό πλαίσιο)
- προσδιορισμός πομπού, δέκτη και μέσου μετάδοσης του μηνύματος και συσχέτισμός των παραπάνω με το ύφος του κειμένου και/ή τις γραμματικοσυντακτικές επιλογές του πομπού
- αναγνώριση του σκοπού του κειμένου και συσχέτισμός με το ύφος και/ή τις γραμματικοσυντακτικές επιλογές του πομπού
- εντοπισμός των εκφραστικών μέσων με τα οποία εκπληρώνεται ο σκοπός του κειμένου
- προσδιορισμός του κειμενικού είδους
- εντοπισμός του άξονα χρονικής ή αιτιακής ακολουθίας
- ερμηνεία χρονικών και αιτιωδών σχέσεων
- επισήμανση φανταστικών στοιχείων στο κείμενο
- κατανόηση σημασιών πέραν των κυριολεκτικών
- εντοπισμός των επιχειρημάτων του συγγραφέα
- διατύπωση και αιτιολόγηση αξιολογικών κρίσεων
- εντοπισμός κοινωνικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων στο κείμενο
- κατανόηση μη συνεχών κειμένων (πίνακες, διαγράμματα, εικόνες, χάρτες, σύμβολα κτλ.)
- αποκωδικοποίηση πολυτροπικών κειμένων
- σύγκριση και αντιπαραβολή πληροφοριών μεταξύ κειμένων (συνεχών, μη συνεχών)
- μετατροπή σύντομου διαλόγου σε συνεχή λόγο και αντίστροφα
- αφαίρεση ή προσθήκη δευτερευόντων όρων ή/και δευτερευουσών προτάσεων στον συντακτικό πυρήνα μιας περιόδου
- μετατροπή προτάσεων από ευθύ σε πλάγιο λόγο και αντίστροφα
- μετασχηματισμός πρότασης ή τμήματος του κειμένου με αλλαγή του ρηματικού χρόνου ή του προσώπου αφήγησης
- μετασχηματισμός κύριας πρότασης σε εξαρτημένη και αντίστροφα
- μετασχηματισμός του τύπου πρότασης ανάλογα με την πραγματολογική λειτουργία (π.χ. μία ερωτηματική πρόταση μπορεί να δηλώνει απορία, αίτηση συγγνώμης, παράκληση, αποδοκιμασία κτλ.)
- μετασχηματισμός πρότασης ή τμήματος του κειμένου ανάλογα με την κατάσταση επικοινωνίας (οικεία, φιλική, επίσημη κτλ.)
- αντικατάσταση όρων της πρότασης με συνώνυμα και αντώνυμα σε συσχέτιση με το νόημα και το ύφος του κειμένου
- κατανόηση της χρήσης των σημείων στίξης

ΙΧ. Δραστηριότητες παραγωγής γραπτού λόγου

Οι δραστηριότητες παραγωγής γραπτού λόγου απορρέουν από το κείμενο που έχει δοθεί και προϋποθέτουν την κατανόησή του, είτε είναι αναγνωστικής ανταπόκρισης, είτε δημιουργικής γραφής. Στην εκφώνηση κάθε δραστηριότητας οπωσδήποτε διασαφηνίζεται η περίπτωση επικοινωνίας στην οποία εντάσσεται το παραγόμενο κείμενο, με ιδιαίτερη αναφορά στον σκοπό για τον οποίο γράφεται, στους συντάκτες και στους αποδέκτες του. Επίσης δίνονται πρόσθετες οδηγίες σχετικά με τη μορφή, το ύφος και την έκταση του παραγόμενου κειμένου. Τέλος δίνονται σαφείς οδηγίες σχετικά με τα βασικά στοιχεία τα οποία πρέπει να λάβει υπόψη ο μαθητής κατά την παραγωγή του κειμένου: τα στοιχεία δομής/μορφής του κειμένου, τα κατάλληλα γλωσσικά μέσα, ο χρονικός άξονας και γενικότερα ό,τι είναι απαραίτητο για την καθοδήγηση του μαθητή κατά την παραγωγή γραπτού λόγου.

Οι δραστηριότητες παραγωγής γραπτού λόγου μπορούν να είναι:

- σύντομη αφήγηση ιστορίας με βάση το κείμενο (συμπλήρωση ημιτελούς ιστορίας, αλλαγή της πλοκής μιας ιστορίας, προέκταση μιας ιστορίας, διατύπωση υποθέσεων σχετικά με την εξέλιξη)
- περιγραφή προσώπου, γεγονότος, ζώου, αντικειμένου, κτίσματος, τοπίου με βάση στοιχεία του κειμένου
- σύνταξη άρθρου (εφημερίδας, περιοδικού και διαδικτύου) με συγκεκριμένο θέμα, σκοπό, αποδέκτες και πλαίσιο επικοινωνίας
- σύνταξη κειμένου σε μορφή δημοσιογραφικής ανταπόκρισης (ρεπορτάζ) με συγκεκριμένο θέμα, αποδέκτες και πλαίσιο επικοινωνίας
- σύνταξη κειμένου σε μορφή συνέντευξης, η οποία στοιχειοθετείται με βάση το κείμενο και με συγκεκριμένο θέμα
- σύνταξη ενημερωτικού φυλλαδίου, το οποίο αξιοποιεί στοιχεία συνεχών ή/και μη συνεχών κειμένων, με συγκεκριμένο θέμα, σκοπό και αποδέκτη
- συμπλήρωση κειμένου σε πλαίσια διαλόγου δοσμένης εικονογραφημένης ιστορίας, συναφούς ως προς το θέμα της με αρχικό κείμενο
- απόδοση σε συνεχή λόγο ιστορίας που αναπαριστάται σε σειρά εικόνων σε συνάφεια με αρχικό κείμενο
- σύνταξη διαφημιστικού κειμένου για την προώθηση προϊόντος ή υπηρεσίας σε συνάφεια με αρχικό κείμενο με συγκεκριμένο πλαίσιο αναφοράς (αποδέκτες, μέσο επικοινωνίας κτλ.)
- σύνταξη επιστολής με βάση αρχικό κείμενο, για την οποία δίνονται οδηγίες στους μαθητές σχετικά με την περίπτωση επικοινωνίας, τον σκοπό και τους αποδέκτες
- διατύπωση και αιτιολόγηση επιχειρημάτων σε θέμα που προκαλεί αντιπαράθεση με βάση το αρχικό κείμενο
- σύνταξη σύντομου δοκιμίου με σκοπό την έκφραση γνώμης επί στοιχείων του αρχικού κειμένου
- σύνταξη προλόγου ή epilόγου που έχουν παραλειφθεί από το αρχικό κείμενο
- συμπλήρωση κειμένου που έχει δοθεί με νέα επιχειρήματα
- θεώρηση ενός γεγονότος ή μίας άποψης, η οποία αναφέρεται στο αρχικό κείμενο, από διαφορετική οπτική γωνία

- έκφραση απόψεων, σκέψεων και συναισθημάτων, σύμφωνα με οδηγίες που δίνονται στους μαθητές σχετικά με την κατάσταση επικοινωνίας, τον σκοπό και τους αποδέκτες με βάση στοιχεία αρχικού κειμένου
- σύνταξη σελίδας ημερολογίου που γράφεται από κάποιον από τους ήρωες του αρχικού κειμένου ή από κάποιον μάρτυρα ενός επεισοδίου που αφηγείται το αρχικό κείμενο
- σύνταξη ομιλίας με θέμα που σχετίζεται με το αρχικό κείμενο, για την οποία δίνονται οδηγίες στους μαθητές σχετικά με την κατάσταση επικοινωνίας, τον σκοπό και τους αποδέκτες
- σύνταξη ταξιδιωτικής εντύπωσης για έναν τόπο που περιγράφεται στο αρχικό κείμενο
- σύνταξη διαλόγου μεταξύ δύο ή τριών προσώπων με θέμα που αφορά το αρχικό κείμενο, για τον οποίο δίνονται οδηγίες στους μαθητές σχετικά με την κατάσταση επικοινωνίας, τον σκοπό και τα εμπλεκόμενα πρόσωπα.